

La Unió Gitana de Gràcia

La Unió Gitana de Gràcia

La Unió Gitana de Gràcia es una entidad sin ánimo de lucro que nace el 26 de mayo de 1986 para dedicarse a proporcionar servicios de información, asesoramiento y procurar el conocimiento mutuo y el respeto entre los miembros de diferentes culturas. Una de sus inquietudes es asegurar la escolarización y la formación de los niños y niñas del barrio; para ello hace especial hincapié en el proyecto de "Absentismo y refuerzo escolar", que también pretende ser un proyecto de apoyo formativo tanto para alumnos como para profesionales de la enseñanza, mejorando así las relaciones entre ambas culturas. El proyecto de "Aula alternativa (peluquería)", va dirigido a sensibilizar a la comunidad gitana de la importancia que tiene la formación, y en especial, de sus niñas, además de potenciar la continuidad en la formación de las niñas.

Unió Gitana de Gràcia

The Unió Gitana de Gràcia is a non-profit organisation that came into being on May 26th, 1986 to provide information and consultation services, in addition to fostering common knowledge and respect among members of various cultures. One of its main areas of activity is to ensure the schooling and training of neighbourhood children. That is why it places special emphasis on the "Absenteeism and Educational Reinforcement" project, also meant as an educational support activity for students and educators, to thus improve relationships between both cultures. The "Alternative Classroom (Hair salon)" Project is meant to sensitise the Gypsy community as to the importance of their education, especially of their young girls, in addition to promoting continuity in the education of these girls.

Palabras clave

Absentismo escolar, Formación, Ocio infantil, Salud, Servicios sociales, Trabajo

Keywords

School absenteeism, Training, Children's recreation, Health, Social services, Work

Autora: Celia Sánchez Felguera

Article: La Unió Gitana de Gràcia

Referència: Educació Social, núm. 24, pp. 117-127

Adreça professional: Unió Gitana de Gràcia
C/ Progrés 4 bis, baixos
08012 Barcelona
Tel. 934 572 613
Fax 932 080 533

Introducció

L'origen de Gràcia l'hem de remuntar fins a finals del segle XVIII. Des dels primers anys el sòl agrícola que ocupava les vores del *carrer* Gran y la Travessera es van urbanitzar. El 1897 Gràcia s'havia convertit en el municipi que tenia la funció residencial més important de Barcelona.

Amb els primers pobladors, també van arribar gitanos. No existeix cap tipus de documentació escrita que ens ajudi a reconstruir l'arribada dels gitanos a Gràcia, però segons els gitanos més grans, van arribar fa dos segles, el 1812 més o menys.

Els gitanos més vells diuen, que van ser quatre les primeres famílies que van arribar a Gràcia provinents de la Cera. Aquestes quatre famílies eren els Segalés "Papis", Valentí, Batista i els últims van ser els Amaya.

La **Unió Gitana de Gràcia** neix el 26 de maig de 1986 amb el suport del Patronat Municipal de l'Habitatge, aleshores responsable de la intervenció amb gitanos a la ciutat de Barcelona, concretament a Gràcia, va basar la seva intervenció en tallers prelaborals de diversa índole i en accions d'oci educatiu per a la població infantil. La Unió Gitana de Gràcia és una associació sense ànim de lucre dedicada a proporcionar serveis d'informació, assessorament i procurar el coneixement mutu i el respecte entre els membres de diferents cultures. Es fonamentà amb els següents objectius:

Una altra de les finalitats que una entitat o associació sense ànim de lucre i representativa d'un col·lectiu ha de dur a terme, és el paper reivindicatiu, atès que és part activa dins del moviment social

- Orientar i ajudar els gitanos/es en els seus problemes circumstancials i en les seves necessitats.
- Programar actuacions que promoguin i augmentin el seu nivell cultural, humà i social.
- Atendre principalment a un més gran desenvolupament cultural, una capacitació professional i una normalització civil legal.
- Organitzar cursos, projectes i activitats de promoció.
- Manteniment i difusió de la cultura gitana.
- Promoció de la dona gitana.
- Realitzar actuacions contra el racisme i la discriminació.

No hem d'oblidar, per altra banda, una altra de les finalitats que una entitat o associació sense ànim de lucre i representativa d'un col·lectiu ha de dur a terme, que és el paper reivindicatiu, atès que és part activa dins del moviment social. Aquest rol reivindicatiu no solament s'exerceix davant les diferents administracions, sinó també davant la mateixa societat civil (gitana i no gitana).

Per a poder realitzar els seus projectes, l'associació depèn de les ajudes econòmiques de diferents institucions:

- Ajuntament de Barcelona
- Generalitat de Catalunya.
- Ministeri de Treball i Afers Socials

Des d'un punt de vista organitzatiu i funcional correspon a la junta directiva la presa de decisions pel que fa als projectes, objectius i directrius a seguir per l'entitat. Són els tècnics de l'associació els qui posen en pràctica aquests projectes, aportant la seva experiència i coneixements tècnics, establint-se una relació de *feed-back* entre les dues parts.

Activitats realitzades durant 2002

Durant aquest últim any s'han dut a terme diferents activitats englobades en diferents àmbits (salut, laboral, oci infantil, formació i serveis socials)

Salut

- *Informació i orientació per a joves* sobre prevenció de drogues, sexualitat i altres temes que el grup exposa.
- *Informació i orientació adreçada a les dones* sobre salut, nutrició, embaràs, sexualitat i diferents temes proposats pel grup.

Laboral

- *Curs de tècniques de recerca de treball* adreçat a joves del barri. A més de realitzar el curs existeix un programa de seguiment, assessorament, acompanyament i derivació a altres centres d'interès.
- *Curs de formació ocupacional "Cambres de pisos"*. Dins de la programació del curs existeixen classes teòriques i pràctiques a hotels de Barcelona.
- *Pla Ocupacional*: contractació d'una medidora d'absentisme escolar i una monitora de temps lliure que pertanyen a la mateixa comunitat i sense experiència laboral anterior; així se'ls dona l'oportunitat de formar-se.

Oci infantil

- *Educació en el temps lliure* (sortides formatives, coneixement de Barcelona i los transports públics, formació sobre medi ambient i reciclatge, expressió teatral, formació esportiva)
- *Festa Major* (tallers de manualitats, festes infantils, ludoètnia, berenar per a tots.)

Formació

- *Curs d'informàtica a escala d'usuari*
- *Disseny gràfic* (Photoshop, Corel Draw, Page Maker)
- *Aula oberta d'informàtica*
- *Absentisme i reforç escolar*
- *Aula alternativa (perruqueria).*

Serveis socials

- Atenció individual
- Tramitació de PNC
- Derivació a diferents serveis del barri i institucions
- Orientació i assessorament
- Coordinació amb Atenció Primària del Districte

Una de les inquietuds de la Unió Gitana de Gràcia és assegurar l'escolarització i la formació dels nens i nenes del barri; per això recalca especialment el projecte d'*Absentisme i reforç escolar* i el projecte d'*Aula alternativa (perruqueria)*

Projecte d'absentisme i reforç escolar

Projecte de lluita contra l'absentisme escolar de nens/es de la comunitat gitana de Gràcia, també pretén ser un projecte de suport formatiu tant per a alumnes com per a professionals de l'ensenyament, millorant així les relacions entre les dues cultures.

La comunitat gitana de Gràcia està formada per 120 famílies aproximadament (unes 400 persones). Un 30% la formen nens i nenes en edat escolar. En els diferents centres d'ensenyament del barri es dona el fet que no tots els pares i mares d'aquests formalitzen la matrícula dels seus fills/es i, per altra banda, no es dona una assistència regular a l'escola. L'índex d'absentisme escolar és molt alt i s'agreuja en passar a l'ESO, sobretot en les nenes. El fet de no portar una continuïtat escolar fa que tant nens com nenes tinguin grans dificultats d'aprenentatge a l'aula i això provoca que gairebé un 100% dels alumnes no arribin a obtenir el títol corresponent.

A Gràcia hi ha dos col·legis de primària i un de secundària on assisteixen els nens i nenes de la comunitat gitana. La Unió Gitana de Gràcia manté una relació molt estreta amb ells amb la finalitat d'unir esforços i arribar a una més gran entesa; tot i això, l'escola és vista pels pares com a quelcom distant, molt llunyà, i no els inspira confiança. Des de la Unió Gitana de Gràcia es fa prevaler una intervenció a tres bandes: col·legi, pares i alumnes. Amb els nens/es es procura que l'absentisme disminueixi, realitzant un seguiment escolar profund i oferint reforç escolar a aquells que tinguin problemes d'aprenentatge a l'aula. A les escoles es procurarà donar suport al professorat que estigui disposat a ser informat i que vulgui participar en el projecte. I als pares se'ls recolzarà i es realitzarà un treball molt exhaustiu d'informació, sensibilització i apropament a l'escola.

A qui va adreçat

- Nens i nenes gitanos que es trobin en edat escolar
- Nens i nenes gitanos que puguin cursar P4 o P5 (imprescindible per a realitzar una escolarització amb èxit).
- Pares, mares, avis i àvies de nens/es que es trobin en edat escolar (inclusivament P4 i P5).
- Professors, directors, caps d'estudi..., tots aquells professionals de l'ensenyament que treballin en els col·legis i Instituts implicats.

Objectius

- Aconseguir una assistència regular per part dels nens i nenes matriculats
  - Procurar que totes les famílies tramitin la matrícula dels seus fills i filles en edat escolar (inclusivament P4 i P5).

- Sensibilitzar els pares, mares i familiars dels nens/es gitanos de la importància i necessitat de la continuació en els estudis.
- Potenciar l'apropament dels alumnes i de les seves famílies a les escoles i viceversa.
  - Que els pares dels nens/es matriculats coneguin la normativa de cada escola.
  - Que els pares dels nens/es assisteixin a les reunions informatives i a les tutories que es realitzin a l'escola.
  - Apropar la cultura gitana als professionals de l'ensenyament
  - Que la cultura gitana es reflecteix en el currículum del centre
- Reforçar els alumnes que ho necessitin per a poder assolir el nivell adequat en relació amb la seva edat i curs.
  - Assessorar i informar els pares i familiars dels alumnes gitanos sobre les possibilitats formatives existents i els recursos que es troben al seu abast.
  - Formar un equip de professionals de l'ensenyament que estiguin motivats i interessats a oferir classes de reforç escolar a aquells nens/es que ho necessitin.
- Millora de la convivència a les escoles
  - Afavorir la coordinació de tots els professionals que intervinguin amb la població escolar gitana i les seves famílies.
  - Potenciar la figura del mediador com a instrument de millora en la comunicació i relació.

Professionals que intervenen

- Treballadora Social
- Mediadora
- Professors de reforç escolar

Indirectament, col·laboren els directors, tutors i la resta de professionals dels centres d'ensenyament. També cal destacar la col·laboració dels professionals de Serveis Socials.

Activitats

- Reunions amb els pares d'alumnes
- Entrevistes amb directors/es
- Entrevistes amb tutors/es
- Reunions de seguiment
- Entrevistes informals amb alumnes
- Permanència de matriculació i beques
- Recopilació de material didàctic
- Classes de reforçament escolar
- Reunions de contacte i seguiment de derivacions de nois/es més grans de 16 anys a centres i entitats que realitzin cursos de formació ocupacional, aules-taller, aules *petete*...

Metodologia

- *Contacte amb els agents implicats*: centres educatius, professionals dels centres educatius i famílies dels alumnes matriculats en els diferents centres.
- *Sensibilització*: reunions de sensibilització amb el grup (pares, mares i familiars).
- *Seguiment*: seguiment dels pares i mares que tenen nens/es matriculats/des en els respectius col·legis i/o IES.

Projecte *Aula alternativa* (perruqueria)

Un dels objectius principals de la Unió Gitana de Gràcia és la promoció de la dona, en tots els sentits. Per diferents motius, les nenes solen abandonar prematurament l'escola i aquest fet s'ha agrejat arran de la implantació de l'ESO.

La verbalització de l'abandonament escolar que fan les famílies respon a un raonament, actualment estereotipat, de caràcter cultural, que es diferencia entre nens i nenes en funció del lloc que ocupin dins de la comunitat dependent de l'edat i el gènere.

Amb tot, hi ha dos factors que frenen la plena incorporació de la comunitat gitana al sistema educatiu. El primer és la funcionalitat de l'ensenyament que s'imparteix en els centres escolars i el segon l'aculturació i/o socialització en una cultura aliena i viscuda com a contrària.

Amb la intervenció de la Unió Gitana de Gràcia hem aconseguit que les nenes assisteixin a l'escola fins als catorze anys; però les famílies s'han oposat al fet que assisteixin a classe fins als setze. Davant d'aquesta situació l'associació vol trobar solucions alternatives i no deixar perdre tot allò aconseguit fins ara. Si deixàvem que el grup de nenes abandonés l'escola i no donàvem cap resposta, la situació es repetiria any rere any.

A qui va adreçat

A nenes d'edats compreses entre els 14 i els 16 anys amb un nivell d'absentisme total i amb dificultats d'adaptació al sistema educatiu actual.

Objectius

- Aconseguir una formació de les nenes gitanes del barri de Gràcia, com a mínim, fins als setze anys.
  - Sensibilitzar a la comunitat gitana de Gràcia de la importància que té la formació dels seus joves, i en especial de les seves nenes.
  - Facilitar un recurs alternatiu al sistema educatiu actual, atractiu per a les noies i acceptat per la resta de la comunitat.
  - Potenciar la continuïtat en la formació de les nenes
  - Adaptar el contingut formatiu al grup específic
  - Difondre els resultats que s'obtinguin a altres barris amb la mateixa problemàtica.

Professionals que intervenen

- Treballadora social
- Formadora en perruqueria
- Formadora d'alfabetització.

Contingut/Activitats

- *Mòdul de perruqueria*: consistirà en classes teòrico-pràctiques de perruqueria i estètica (tallar, tenyir, assecar, modelar, manicura, tècniques de maquillatge)
- *Mòdul d'alfabetització*

Xerrades i activitats diverses

- Els gitanos en la història de Catalunya i Espanya
- Introducció a la història de la moda
- Aspectes de salut
- Nutrició
- Col·loquis sobre temes d'actualitat.

Llengua catalana i castellana

- Redaccions, correccions, dictats
- Ortografia
- Lectura

Matemàtiques

- Operacions bàsiques (suma, resta, multiplicació i divisió)
- Resolució de problemes.
- *Mòdul de tècniques de recerca d'ocupació*: consistirà en l'aprenentatge de la confecció de currículum, cartes de presentació, tècniques d'entrevista i un taller de comunicació.

Conclusions

Des de la Unió Gitana de Gràcia, considerem que una de les principals necessitats dins de la comunitat gitana de Gràcia és la falta de formació en general. És per això que dues de les línies d'actuació que duem a terme incideixen directament en aquesta necessitat, i molt especialment en la infància i joventut, com a referents de pròximes generacions.

Resulta imprescindible la participació dels tres principals agents implicats: família, alumnes i escoles, i actuant com a mediador entre els tres l'entitat

Amb la finalitat que projectes específics com els que hem tractat puguin valorar-se positivament, resulta imprescindible la participació dels tres principals agents implicats: família, alumnes i escoles, i actuant com a mediador entre els tres l'entitat. És precisament el principal paper de l'entitat facilitar la comunicació i procurar l'apropament entre aquests agents. D'aquesta manera, ajudem a trencar estereotips i promovem el coneixement mutu entre les dues cultures.

És important destacar en el projecte d'aula alternativa, el marcat caire laboral del que se l'ha dotat, amb la finalitat que sigui la futura inserció laboral allò que fomenti l'interès entre les noies i les famílies participants en el projecte, atès que el col·lectiu al que va adreçat, és un col·lectiu que per motius culturals té unes necessitats econòmiques immediates a cobrir, i que no valora suficientment el sentit de la formació per si mateixa, sinó com a instrument facilitador per a la inserció en un futur a curt termini.

Per últim, destacar que som conscients del paper que l'associació fa en els diferents àmbits d'actuació i del rol cohesionador i dinamitzador que desenvolupa. Però també som conscients que necessitem de la implicació i el diàleg amb les diferents administracions per a poder aconseguir les nostres finalitats.

Cèlia Sánchez Felguera

Bibliografia

Ajuntament de Barcelona, *Gràcia en temps de l'annexió a Barcelona*

Borja, Jordi, *La ciutat com a pedagogia*. Dossier projecte educatiu de ciutat.

Carbonell, Francesc, *El Sistema Educativ*. Institut d'Edicions de la Diputació de Barcelona. Abril '95

Comissió Europea, *La escolarización de los niños gitanos e itinerantes*. Educación Formación Juventud. Brussel·les '96.

Diversos autors, *La Cultura gitana en el currículum de infantil y primaria*. Ed. Amará. Salamanca '98

Diversos autors, *Materiales para una educación antirracista*. Asturias. TALASA.

Diputació de Barcelona, *Le Roma, la cultura gitana*. Àrea d'educació de la Diputació.

Fernández, Diego Luis, *Situación y perspectivas de la juventud gitana en Europa*. Instituto Romanó.

Fernández, Mariano, *Escuela y etnicidad. El caso del pueblo gitano*. CIDE. Col. de Estudios Interculturales. Vol.1.

Fresno, Jose Manuel, "Análisis socioantropológico sobre la situación actual de la comunidad gitana en España". Ponencia expuesta en el encuentro estatal sobre programas de desarrollo gitano. Madrid '93. As. SGG.

Garriga, Carme, *Els gitanos de Barcelona*. Col·lecció Serveis Socials. Diputació de Barcelona. Març '00.

Generalitat de Catalunya, *Educació Intercultural*. Departament d'Ensenyament. Desembre '96.

Grupo de enseñantes con gitanos, "Centros de interés específicos con niños y niñas gitanas". Cuadernos de ADARRA 31.

Jelloun Ben, Tahar, *El racisme explicat a la meva filla*. Empúries.

Liégeois, Jean Pierre, *Minoría y escolaridad: El Paradigma gitano*. Ed. Presencia gitana. Col. Interface.

López, Sebastián, *Intervenció amb la comunitat gitana del barri de Gràcia*.

Gallart, José Maria, Experiència Setena Escola d'estiu de Serveis Socials.

Miralles, Esther, "Un món plural i divers. Crèdit variable ESO". *Món* 3.

Rincón, Pedro, "Rasgos culturales y organización social de la comunidad gitana española (síntesis para educadores)". As. SGG. Madrid '94.

Santamaría, Enrique; González, Fernando Contra el fundamentalismo escolar. Contra VI-RUS.

Secretariado General Gitano, I Jornadas estatales de seguimiento escolar con minorías étnicas. Astorga, 22, 23, 24. Maig 1989.

Secretariado General Gitano, *Pensamiento y cultura*. Revista n. 0

Soria, Ángel Luis (Coord.), "España. La escolarización de los niños gitanos". Rev. *Interface* n. 20.